

การพัฒนาการศึกษากับการวิจัย ในวิชาชีพเภสัชกรรม [1]

วิจารณ์ พานิช

.....

เภสัชกรรมเป็นวิชาชีพ ซึ่งหมายความว่า เป็นวงการที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญขั้นสูง ผ่านการฝึกฝนอย่างเข้มข้นจริงจัง จนได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ความชำนาญเพียงพอ มีกระบวนการควบคุมกำกับการศึกษาและฝึกฝน รวมทั้งมีการควบคุมกำกับจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ โดยกลไกของวิชาชีพเอง หรือโดยผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ที่เรียกว่า self-regulation ด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ และกระบวนการตรวจสอบของสภาวิชาชีพ

ความท้าทายของวงการวิชาชีพในปัจจุบัน คือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผัน ของสังคม และความรู้หรือวิชาการด้านต่างๆ งอกงามเพิ่มพูนอย่างรวดเร็ว ความรู้เดิมที่มีหรือยึดถืออยู่หลายส่วนกลายเป็นความรู้ที่เก่า หรือผิด ทำให้หากไม่ระวัง กลไกกำกับวิชาชีพ จะกลายเป็นอนุรักษนิยมที่ยึดถือแนวทางเก่า ขัดขวางการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนั้น ยิ่งนับวันเรื่องต่างๆ ในโลก ยิ่งมีความซับซ้อน (complex) มีหลายชั้นหลายมิติ มองได้หลายมุม เรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาชีพเภสัชกรรมอย่างหนึ่งคือความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่นำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพสูง เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นความท้าทายต่อระบบยาของประเทศ ที่หากมีการจัดระบบให้ดี มีข้อมูลและความรู้ประกอบการตัดสินใจ และการพัฒนาต่อเนื่อง จะมีคุณประโยชน์ต่อผู้คนในบ้านเมืองมาก แต่หากจัดระบบไม่เป็น ตกอยู่ใต้การโฆษณาหรืออิทธิพลของบริษัทยาข้ามชาติ ที่กำหนดราคาตามความพอใจของตน ค่าใช้จ่ายด้านยาของประเทศจะสูงจนกลายเป็นปัญหาหนึ่งของระบบสาธารณสุข

แหล่งและการทำผิดกฎหมายของบริษัทยาผู้เขียนไว้มากมาย เช่น <http://www.gotoknow.org/posts/493901> และหนังสือกระชากธุรกิจยาข้ามชาติโดยวิชัย โชควิวัฒน์ (๒๕๕๙)

การศึกษา และการวิจัยในวิชาชีพเภสัชกรรมในยุคศตวรรษที่ ๒๑ จึงมีประเด็นท้าทายที่แตกต่างไปจากการศึกษาและการวิจัยในวิชาชีพเภสัชกรรมยุคก่อนๆ ความแตกต่างพื้นฐานที่สุดคือ ยุคก่อนขาดแคลนความรู้และเทคโนโลยี แต่ยุคปัจจุบันและอนาคต มีความรู้และเทคโนโลยีมาก ตลาดยาและเภสัชภัณฑ์เป็นตลาดที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก เป็นความท้าทายให้วงการเภสัชกรรมต้องมีสติปัญญาในการเลือกใช้ให้เหมาะสมต่อสังคมและบ้านเมืองของตนเอง

ตัวอย่างของประเทศยากจนและเป็นประเทศเล็ก ที่ระบบการผลิตด้านเภสัชกรรมแตกต่างจากของเราโดยสิ้นเชิง คือคิวบา ที่มีความสามารถผลิตเภสัชภัณฑ์ที่ทันสมัยและมีคุณภาพดีขึ้นใช้เองภายในประเทศ และส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ได้ ทำให้ประชาชนได้รับบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่ดี ที่เรียกว่า สุขภาพดีในราคาต่ำ (Good health at low cost.)

การศึกษาในปัจจุบันไม่ว่าในสาขาใด ไม่ใช่แค่เรียนเพื่อให้ได้ความรู้ในอดีต แต่ต้องเลยไปสู่การฝึกฝนใช้ความรู้ เกิดทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยที่ส่วนของการเรียนทฤษฎีอาจารย์ไม่ต้องสอนแบบบรรยายอย่างในอดีต นิสิตนักศึกษาสามารถค้นคว้าเรียนเองได้ อาจารย์ใช้เวลาที่มีค่าของตนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของศิษย์ที่สุด โดยร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อนิสิตนักศึกษากลุ่มนั้น ทั้งนี้หมายความว่า ทีมอาจารย์ต้องดำเนินการทดสอบพื้นความรู้ของศิษย์ในชั้นเรียนของตน สำหรับนำมาใช้ออกแบบการเรียนรู้

การเรียนรู้ส่วนที่อาจารย์มีคุณค่าต่อศิษย์ส่วนถัดมา คือการที่อาจารย์ทำหน้าที่โค้ชต่อการฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ของศิษย์ ในกิจกรรมที่ทีมอาจารย์ช่วยกันออกแบบ การทำหน้าที่โค้ชนี้มีเทคนิครายละเอียดมากมาย หลักการที่สำคัญคือนิสิตนักศึกษาต้องได้ฝึกทำโจทย์ หรือโครงการที่ยากพอเหมาะ โค้ชคอยแนะนำให้กำลังใจให้สู้ความยาก และให้คำชมเมื่อมีความสำเร็จเล็กๆ เกิดขึ้น รวมทั้งเมื่องานสำเร็จ ชวนศิษย์ทบทวนประเด็นเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เข้าใจทฤษฎีหรือเนื้อหาแจ่มชัดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

คุณค่าส่วนที่สามของอาจารย์ต่อศิษย์ คือการประเมิน อาจารย์ต้องคอยประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของศิษย์แต่ละคนอยู่ตลอดเวลา สำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำหน้าที่โค้ช ดูแลช่วยเหลือการเรียนรู้ของศิษย์เป็นรายคน ที่เรียกว่า การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Evaluation) การประเมินแบบนี้สำคัญกว่าการประเมินเพื่อตัดสินได้-ตก (Summative Evaluation)

ดังนั้นวงการวิชาชีพเภสัชกรรมควรเอาใจใส่ปฏิรูปการเรียนรู้ของวิชาชีพเภสัชกรรม ให้เป็น Transformative Education และมีการฝึกฝนทักษะทั้งด้านวิชาชีพ และด้านการทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่น ในระบบบริการสุขภาพ เป็น ทีมสุขภาพ (Health Team) ตามคำแนะนำในรายงานของคณะกรรมการอิสระ ชื่อ Education of Health Professional for the 21st Century (<http://www.healthprofessionals21.org/index.php/2-the-report>)

โดยที่แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ อ่านได้จากหนังสือ

การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑

(

http://www.scbfoundation.com/news_publish_detail.php?cat_id=6&nid=881

) และอ่านเรื่องความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับกลไกการเรียนรู้ได้ ในหนังสือ

การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร

(

http://www.scbfoundation.com/news_publish_detail.php?cat_id=6&nid=880

)

ในด้านการวิจัย วงการวิชาชีพเภสัชกรรมไทยควรเน้นการวิจัย ๔ ด้านคือ

๑. การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ ด้านเภสัชศาสตร์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเภสัชภัณฑ์ และเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์การแพทย์

๒. การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ยาในการรักษาโรคต่างๆ รวมทั้งการวิจัยเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของยาที่มีชื่อสามัญเดียวกัน แต่มีชื่อทางการค้าต่างกัน และรวมทั้งการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิผลและความปลอดภัยของตำรับยาสมุนไพรที่ผลิตภายในประเทศ

๓. การวิจัยระบบยาของประเทศไทย เพื่อให้มีการใช้ยาอย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระด้านการเงินหรือเศรษฐกิจของประเทศอย่างไม่สมเหตุสมผล และเพื่อให้สังคมไทยรู้เท่าทันการทำธุรกิจอย่างไม่มีจริยธรรมของบริษัทยาข้ามชาติ

๔. การวิจัยด้านการศึกษาเภสัชศาสตร์

.....

[1] เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การพัฒนาการศึกษาและการวิจัยในอนาคตกับวิชาชีพเภสัชกรรม เนื่องในงานสมัชชาเภสัชกรรมไทย ๑๐๐ ปี วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ณ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกนี้เขียนที่ [GotoKnow](#) โดย [Prof. Vicharn Panich](#)